

Sokan biztatták, támogatták. Köztük Németh László, Móríc Zsigmond, Schöpflin Aladár. Elismerték írói tehetségét, egyengették pályáját. „Mégis — kiadók, olvasók és kritikusok — már életében elfeledkeztek róla.” — állapítja meg Petrányi Ilona a kötet előszavában. Joggal kételkedett tehát saját tehetségében? Vagy csupán azért feledkezhetünk el róla, mert nem tartozott sehová? „Nem lettem reakciós, de a parancsra beállított tendencia meghökkentett, az izléstelenség felháborított, és lassan gondolataimmal, vágyaimmal vissza-

Zene

Mahler Negyedik szimfóniája

1901 decemberében a müncheni hangverseny-látogatók pizzszegtek. 1902-ben a bécsiek csaknem összeverekedtek. A szerző vezényletével bemutatták Mahler Negyedik szimfóniáját. Azt a művet, amelyet ma a legkönnyebben érthetőnek, legkiegyensúlyozottabbnak és legkellemesebb hangzásúnak mondunk.

A szimfóniát bécsi operaigazgatóságának nyári szüneteiben írta a szerző, pontosabban egy már 1892-ben meglévő zenekari dalhoz írt 1899 és 1900 nyarán három tételt. Mahler szelídülni látszott, újra csak négy tétel a szimfónia, az időtartam kevesebb, mint egy óra, és észrevehetően közelebb a rokonság Beethoven Kilencedik-jével: nagy, nyugalmas és lassú a harmadik tétel, a negyedikben jelenik csak meg az emberi hang... Mahler a derűs klasszikus, bár a zenei humora túlságosan vaskos — ugyan! Hallgassuk csak figyelmesebben! Csontzene az, a halál húzza az elhangolt hegedűt, éjszakai hideg és borzongás, temetői a nyugalom és végletesek a hangulatváltások. Az édes melódiai között hisztéria lappang, igaz, ellenőrzött és mesterien kezelt hisztéria. Lenyűgöző Mahler tudása. A zenekar nem túlságosan nagy, mégis óriásinak tűnik, annyira végletesen kidolgozottak a szólások, a fúvósoknak rengeteg a tennivalójuk, a hangzástömböket meglepő színlók tagolják.

Különös, középkorias levegő veszi körül a művet, de közben érezhetjük a századforduló porát is. Mintha hideg téli délutánon elfüggönyözött szobában, óarany színű bútorok között régi síremlékekről álmodozna egy koraérett

hűzódta önmagamhoz... Nekem ez a némaság jólesett, mert benső bátorságomat éreztem benne, és azt a fölényt, melyet a háború lármájában is meg tudtam őrizni.” — írja magáról emlékiratában.

Az író, aki dolgozott a 20-as, a 30-as, a 40-es években, 1947-ben letette a tollat. A vonat megállt s Bohuniczky Szeft gyalogosan folytatta tovább az utat. Még 22 évig élt. Csendben.

Pannonbegyti Katalin

gyermek. E fülledtséget töri meg a negyedik tétel tiszta északi szele, a kedves és szívszorító ének a mennyekről, ahol az angyalok sütik a kenyeret, Szent Márta a szakácsnő, rokonai élén pedig Szent Cecília szolgáltatja az asztali zenét. Elhalnak a szólások, és vége a szimfóniának. Főzklató darab. A pofozkodásig izgatott bécsi közönség talán nem Mahler, hanem érzelmei szélsőséges igénybevétele miatt kiabált. Talán nem a tudatlanság, hanem a megsértett érzékenység tiltakozott.

A Hungaroton által megvásárolt, így a magyar közönség számára is elérhető Deutsche Grammophon-felvételén az amszterdami Concertgebouw zenekart Leonard Bernstein vezényli. Némileg kételkedve nyúltam a lemezhez, hisz Bernstein mögött olyan sok kétes értékű szerep áll, és oly sok mindent vezényel rosszul. A szertelen érzésvilágához, úgy látszik, közel álló mű rögzítése viszont nagyon szép eredményt hozott. Karmester és zenekar sikeresen valósítja meg a Mahler által a kottába jegyzett rengeteg apró utasítást, tiszta a hangzás, meglepő intenzitásúak, mégis pontosak a tempóváltások, ami annál is figyelemreméltóbb, mivel élő fölvételről (feltehetőleg több hangverseny rögzítéséből összevágott anyagról) van szó. Különlegesség, hogy az énekszólót nem énekesnő, hanem fiúszoprán, Helmut Witte szolaltatja meg. Mivel ez a hangfaj karcosabb, keményebb hangzású, a tisztán érzékelhető élmény — jöllehet megkapóan biztos technikájú, érett interpretációt hallhatunk — elmarad a nagy énekesnők produkciójától. Másrésztől viszont a mahleri eszményhez föltehetőleg ez a megoldás áll közelebb.

Nem is kell sokszor, vagy nagyon nagy figyelemmel meghallgatnunk a lemezt ahhoz, hogy megértsük, mi fűzi Bernsteint Mahlerhez. A szeretet, sok-sok szeretet.

Fáy Miklós